

İstibdat ve hürriyet

Son zamanlarda dilimize pelesenk olan istibdat ve bunun karşısında alternatifini bahsetmek istiyorum.

Konunun anlaşılması için önce istibdat kelimesinin günlük anlamını vermekte fayda vardır.

İstibdat; despotluk, hiçbir özgürlük tanımama, kanuna ve nizâma tâbî olmayan, keyfî, baskıcı yönetim; zulüm ve tahakküm manalarında kullanılmıştır.

İstibdat, tarihin hiçbir döneminde tasvip görmemiş ve daima insanlar tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Bu konuda Bediüzzaman da Divan-ı Harbi Örfî adlı eserinde şöyle ifade eder: "İstibdat ne şekilde olursa olsun, meşrutiyet libasını giyse ve ismin taksın; rastgelsem sille vuracağım."¹

Bediüzzaman, Münazarat adlı eserinde de istibdat hakkında şunu der: "İstibdat tahakkümdür, muamele-i keyfiedir, kuvvete istinad ile cebirdir, rey-i vahidir. Suistimalata gayet müsait bir zemindir. Zulmün temelidir, insaniyetin mâhisidir yani mahvedicisidir."²

Bediüzzaman, istibdatın karşısında tarihî gelişim sürecinde insanları daha mutlu edecek olan yönetim şekli olarak fikir ve

vicdan hürriyetini savunmuş bunun için gerekli mücadelesini vermiştir. O, Emirdağ Lahikasında, “Hürriyet-i fikir ve vicdan düsturunun en geniş mânâsıyla tatbik eden cumhuriyet idaresinin demokrasi kanunlarının”³ icra edilmesini hep savunagelmıştır.

Bediüzzaman; meşrutiyetten yalın olarak bahsetmemektedir. Kastettiği ve izah ettiği “meşrutiyet-i meşrua”dır. Sorulan bir soruyu şöyle izah etmektedir:

“Meşrûtiyeti tefsir etmeyeceğim. Belki hükümetin hedef-i maksadı olan meşrûtiyet-i meşrûâyı beyân edeceğim. İşte, meşrûtiyet: “Ve işlerde onlarla istişare et.”⁴ ve “Onların aralarındaki işleri istişare ileldir.”⁵ âyet-i kerîmeleri ve “Semadan muavinlerim Cebrail ve Mikail’dir. Yeryüzünde benim iki muavinim, Ebu Bekir ve Ömer’dir.”⁶ Hadis-i şerifleri bu konunun tecellîsidir ve meşveret-i şer’iyedir. O vücud-u nûrânînin kuvvete bedel, hayatı haktır, kalbi mârifettir, lisânî muhabbettir, akli kânundur, şahıs değildir. Evet, meşrûtiyet hâkimiyet-i millettir.⁷

Meşrutiyet, hâkimiyet-i millettir. Hükümet hizmetkârdır. Meşrutiyet doğru olursa, kaymakam ve vâli, reis değiller, belki ücretli hizmetkârdırlar.⁸

“Meşrutiyet ve kanun-u esasî işittiğiniz mesele ise, hakikî adalet ve meşveret-i şer’iyeden ibarettir; hüsn-ü telâkki ediniz. Muhafazasına çalışınız. Zira dünyevî saadetimiz Meşrutiyettedir. Ve istibdattan herkesten ziyade biz zarardideyiz.”⁹

Meşrutiyeti herkesten ziyade şeriat nâmına alkışladım. Lâkin yine korktum ki, başka bir istibdat tekrar o zannı tasdik eder, diye ne kadar kuvvetim varsa Ayasofya Camiinde meb’usana hitaben feryat ettim. Ve söyledim ki: Meşrûtiyeti, meşrûtiyet ünvanı ile telâkki ve telkin ediniz.¹⁰

Hakaik-ı meşrutiyetin sarahaten ve zimnen ve iznen dört mezhepten istihracı mümkün olduğunu dava ettim.¹¹

Hem de mânâ-yı meşrutiyete iptilâ ve muhabbetimin sebebi şudur ki: Asya’nın ve âlem-i İslâm’ın istikbalde terakkisinin birinci kapısı meşrutiyet-i meşrua ve şeriat dairesindeki hürriyettir. Ve talih ve taht ve baht-ı İslâm’ın anahtarı da meşrutiyetteki şûrâdır. ¹²

Dipnotlar:

- 1.Nursi, Said; Divan-ı Harbi Örfi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul-1994, s.33.
- 2.Nursi, Said; Münazarat, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul-1994, s.22.
- 3.Nursi, Said; Emirdağ Lahikası, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul-1994, s.365.
- 4.Âl-i İmran Suresi, 3/159.
- 5.Şura Suresi, 42/38
- 6.Hakim, 3046; Tirmizi, 3613.
7. Nursi; a.g.e., s.23.
- 8.Nursi; a.g.e., s.50.
- 9.Nursi, Said; Divan-ı Harb-i Örfi, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul-1995, s.21.
- 10.Nursi; a.g.e., s.24.
- 11.Nursi; a.g.e., s.25.
- 12.Nursi; a.g.e., s.55.

Halil ELİTOK